

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף יא

תנו רבנן אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה: היינו שאין לעבר את השנה רק מי שהזמינו אותו לכך מבעוד יום.

הגמרא מביאה על כך ראיות ממעשה שהיה. ואחרי כן בהמשך, הגמ' תבאר את אותו מעשה:

מעשה ברבן גמליאל: רבן גמליאל זימן ז' דיינים שיבואו לעליה כדי לעבר את השנה, וכשהגיעו לשם מצא שנמצאים ח' דיינים. וביקש רבן גמליאל שמי שעלה בלא רשות ירד. ושמואל הקטן אמר שהוא זה שעלה שלא ברשות, אך באמת לא עלה כדי לעבר את השנה רק כדי ללמוד איך מעברים, וממילא אין הוא מן המנין. ואמר לו רבן גמליאל שישאר כיון שהוא גדול בחכמה. אף שחכמים אמרו שלא יעברו את השנה מי שלא הוזמן לכך מבעוד יום.

ומסיימת הגמ' שבאמת שמואל הקטן כן הוזמן, ורק שאמר כן כדי שאותו דין שהגיע בלא רשות לא יתבייש, וידע שאין הוא מצטרף למנין הסנהדרין.

הגמרא מביאה מעשים שחכמים עשו כדי שלא לבייש חכם אחר:

כי הא דיתיב רבי: כשרבי בא למסור שיעור הריח ריח של שום וביקש שמי שאכל שום שיצא כיון שזה הפריע לו. ור' חייא יצא ואחריו יצאו כולם. למחרת מצא רבי שמעון בנו של רבי את ר' חייא ושאל אותו מדוע ציער את אביו, בזה שאכל שום. ואמר לו שחס ושלום הוא לא יעשה כדבר הזה לאכול שום קודם שיעורו של רבי, אלא שיצא כדי של לבייש את מי שאכל.

ור' חייא גמר לה מרבי מאיר: הנהגה זו של ר' חייא שיצא מהשיעור ואחרי ויצאו כולם כדי שלא לבייש למד זאת מרבי מאיר, שאף הוא גרם לעצמו בושה כדי שלא לבייש תלמיד חכם אחר, והיינו שפעם באה אשה לבית מדרשו, ואמרה לו שאחד מתלמידיו קידש אותה בביאה, והיא רוצה ממנו גט. מיד רבי מאיר נתן לה גט, כאילו

הוא זה שקידשה בביאה, ומיד נתנו לה כל תלמידיו גט, ובכך יצאה ידי חובתה ומאיךך אותו תלמיד שקידשה לא נתבייש במעשיו. ורבי מאיר למד הנהגה זו משמואל הקטן.

ושמואל הקטן מהיכא גמיר לה: עכשיו מביאה הגמ' שהמקור של שמואל הקטן להנהגה זו הוא משכניה, שמובא בספר עזרא ששכניה בא לעזרא והתוודה לפניו **שאנחנו** נשאנו נשים נכריות, ועכשיו רוצים לחזור בתשובה ולכרות ברית עם ה'. ואע"פ ששכניה עצמו לא נשא אשה נכריה, כלל עצמו עם כלל ישראל כאילו כולם ואף הוא נשאו נשים נכריות.

ושכניה בן יחיאל מהיכא גמר לה: ושכניה עצמו יש אומרים שלמד כך מהמעשה עם יהושע, ששאל את ה' במעילת עכן מי חטא לפניך, וה' אמר לו חטא ישראל ולא רצה לגלות לו, ומזה שכלל את כולם ביחד ולא פירט, לכך אף שכניה כלל עצמו עם כל ישראל, ולא הוציא עצמו, אף שלא חטא. ויש אומרים שלמד כן ממשה, שכשיצאו חלק מהעם ללקוט מן בשבת, אמר להם משה "עַד מַתִּי מֵאֲנָתְכֶם", בלשון כללי לכולם יחד.

הגמרא מספרת בגדולת שמואל הקטן:

תנו רבנן משמתו נביאים אחרונים: והם חגי זכריה ומלאכי נסתלקה נבואה מישראל. אבל בת קול הם שמעו. ופעם אחת ישבו חכמים בעלית בן גוריה שבעיר יריחו, ושמעו בת קול שאומרת שיש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמו ששרתה שכינה על משה רבינו, אלא שאין הדור זכאי לכך. וחכמים נתנו עיניהם שודאי הכוונה להלל הזקן. ואכן כשמת הלל הזקן הספידוהו, אוי לנו שנסתלק מאיתנו חסיד ועניו תלמידו של עזרא.

וכן היה מעשה שישבו חכמים ביבנה, ושמעו בת קול שאומרת שיש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה, אלא שאין הדור זכאי לכך. וחכמים נתנו עיניהם שודאי הכוונה לשמואל הקטן. וכשמת הספידוהו, אוי לנו שנסתלק מאיתנו חסיד ועניו תלמידו של הלל הזקן. ואכן כשמת אמר שרבי שמעון בן גמליאל הנשיא ורבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ייהרגו בחרב. ושאר החברים ימותו בשאר מיתות, ואת שאר העם יבזזו הרומאים, ויהיו צרות גדולות. וכל נבואותיו נתקיימו, ורואים שאכן במיתתו שרתה עליו ככר השכינה.

ואף על רבי יהודה בן בבא רצו חכמים להספידו אוי לנו שנסתלק מאיתנו חסיד ועניו, אלא כיון שנטרפה השעה והיה מהרוגי מלכות לא הספידוהו. [שהמלכות אינה נותנת להספיד את הרוגיה]

תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם כן ירצה נשיא הסנהדרין: אמנם אם הנשיא לא נמצא כאן, אפשר לעבר בלעדיו, ולהתנות שהעיבור יחול רק אם הנשיא יסכים. ולכך פעם אחת עיברו כשהיה רבן גמליאל הנשיא אצל השלטון שבסוריא, ועיברו בלעדיו על מנת שירצה, וכשחזר הסכים עימהם, והעיבור חל למפרע.

תנו רבנן אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה השנה צריכה: וכגון לצורך שיוכלו לתקן את הדרכים והגשרים שנתקלקלו מהגשמים, או לצורך שיוכלו לעשות תנורים שנתקלקלו בגשמים, בעבור קרבן פסח, שהתנורים החדשים יספיקו להתייבש בשמש, וכן לצורך כלל ישראל הגר בגולה וכבר עקרו מבתיהם כדי לעלות לרגל, ורואים חכמים שהם לא יספיקו להגיע בזמן. וע"י שמעברים השנה והפסח מתאחר בחודש יספיקו להגיע.

אבל כשאינו הכרח גמור וכגון שיוורדים שלגים או שמאוד קר, שאפשר להתאמץ באופן זה ולבוא. או שכני ישראל שגרים רחוק עדין לא עקרו מבתיהם, כיון שאינו צורך גמור, אין מעברים לצורך כך את השנה.

תנו רבנן אין מעברין את השנה לא מפני הגדיים ולא מפני הטלאים: אפילו שרוצים שיגדלו ויהא להם יותר בשר לאכול בפסת, כיון שגם בלא"ה יש כזית לכל אחד, אין מעברין לצורך כך. וכן לא לצורך המביאים קינים לקרבנותיהם, והתורים עדין קטנים שלא גדלו כל הצורך שיהיו מותרים להקרבה, כיון שיכולים להביא בני יונה, שכשרותם דוקא כשהם קטנים.

ואף שאין מעברים לצורך כך עכ"פ כשיש עוד סיבה לעבר, מצרפים את שתי הסיבות יחד ומעברים, וכגון רבי ינאי שאמר שרבן שמעון בן גמליאל שכששלח איגרות למקומות הרחוקים להודיע להם שהשנה מעוברת, כתב להם הננו מודיעים לכם שהגוזלין רכים והכבשים רזים, ועדין לא הגיע זמן האביב, ולכן נראה להוסיף על שנה זו, חדש של שלושים יום.

קושיא: מיתבי כמה עיבור שנה: שכתוב בכרייתא שחכמים אומרים שחודש העיבור הוא ל' יום ואילו רבן שמעון בן גמליאל אומר שחודש העיבור הוא כ"ט יום. נמצא סתירה בדברי רשב"ג כמה ימי חודש העיבור.

תירוץ: אמר רב פפא: שמה שאמר רשב"ג בכרייתא בלשון חודש, היינו שאם רוצים מעברים עוד כ"ט יום ואם רוצים מעברים עוד ל' יום.

תא חזי מאי איכא בין תקיפאי קדמאי לעינוותני בתראי: יש הבדל בין הלשון שרבן גמליאל כתב לבני הגולה, לבין רבן שמעון בנו שכתב לבני הגולה. שרבן שמעון בן גמליאל שהיא מאוחר יותר כתב **שפרת מילתא באנפאי** ואילו רבן גמליאל שהיה מוקדם ממנו כתב להם כמובא בכרייתא שרבן גמליאל אמר ליוחנן הסופר שיכתוב ג' אגרות אחת לבני הגליל העליון ולבני הגליל התחתון, שהגיע הזמן להפריש מעשרות מהזיתים. ואגרת שניה לבני הדרום שהגיע זמן הפרשת מעשרות מהחיטים. והאגרת השלישית לבני הגולה שבבבל ושכמדי, שכיון שהגוזלין רכים והכבשים רזים, ועדין לא הגיע זמן האביב, ולכן נראה **לי ולחברי לי** להוסיף על שנה זו, ל' יום. נמצא שאף שרבן גמליאל היה **תקיף** בדורו כתב **שנראה לי ולחברי לי** ואילו רבן שמעון בן גמליאל שהיה **עניו** בדורו אמר **שנראה לי** ולא הוסיף ולחברי. וזוהר הגמ' שאולי רבן גמליאל אמר כן אחרי שהעבירו אותו מנשיאותו, והתנהג בענווה.

תנו רבנן על שלשה דברים מעברין את השנה: א. שהתבואה תתבשל עד הפסח. ב. שהפירות יבשילו קודם לחג השבועות כדי שיוכלו להביא מהם ביכורים. ג. ושתקופת האסיף לא יהא אחרי חג הסוכות. והיינו שרק אם יש שתי סיבות מאלו הג' מעברים, אבל על אחד מהם בלבד אין מעברים. ואם מעברים בגלל שהתבואה לא תתבשל עד הפסח, כל העם שמחים בזה, אבל אם מעברים בגלל שתי הסיבות האחרות, העם עצוב כיון שמתווסף להם הזמן של איסור אכילת חדש בעוד חודש.

בסיום הכרייתא כתוב שרבן שמעון בן גמליאל אמר "על התקופה". והגמ' מבארת מה הכוונה בדבריו. האם שגם על התקופה שעדין לא יגיע בסוכות זמן האסיף, שמחים כשמעברים, ומשום שבאופן זה סוכות לא יחול עדין בימות הגשמים, משא"כ כשמעברים בשביל שהפירות יבשילו קודם שבועות, הם חוששים שחג הסוכות יחול כשכבר יהיה גשם, והם עצבים. או שכוונת רשב"ג היא שאין צריך ב' סיבות לעבר השנה כשיש את הטעם של זמן האסיף. **תיקו:** והגמ' לא פושטת ונשארת בספק.

תנו רבנן על שלשה ארצות מעברין את השנה: והיינו אם התבואה לא תתבשל, או שהפירות לא יבשילו אפילו רק בשתי ארצות מתוך ג' ארצות שבארץ ישראל, כבר מעברים את השנה. אבל אם רק בארץ אחת לא הגיע הזמן, אין מעברים. וכשארץ

יהודה היא אחת מהב' ארצות כולם שמחים, שיביאו קרבן העומר מתבואה מובחרת. ועוד שאם יעברו בגלל שבגליל ובעבר הירדן עדין לא נתבשלה התבואה, נמצא שמאריכים עליהם את זמן איסור חדש.

תנו רבנן אין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה: והיינו בבית דין הקבוע שם. ונחלקו בכרייתא אם עיברוה בגליל, האם נאמר שבדיעבד מעוברת או לא.

תנו רבנן אין מעברין את השנה אלא ביום: אבל בלילה אין מעברים ואפילו בדיעבד לא יועיל. וכן אין מקדשים את החודש אלא ביום, אבל בלילה לא. ואפילו בדיעבד אם קידשו בלילה אינו חל. ונלמד מהפס' "בַּכֶּסֶה לְיוֹם תִּגְנוּ" שרק ראש השנה חל ביום שהחודש מתכסה בו דהיינו שאין רואים את הלבנה. וסיום הפס' "כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשֻׁפֵּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב" וחק היינו קידוש החודש ויהא כמשפט שהוא דין, וכמו שדין נעשה דוקא ביום כך קידוש החודש נעשה דוקא ביום.